

सुग्रीवोनेदमिदानीं पलायननिमित्तमित्याह ॥ अथेति ॥ इदं पलायननिमित्तं त्वदुक्तनिमित्तान्यनिमित्तहीनमिति न मन्ये ॥ किंतु केनचित्सांप्रतिकेन पलायनहेतुना भयेन भवितव्यमित्यर्थः ॥ ४ ॥ तदेव स्पष्टयति ॥ विषण्णेति ॥ विषण्णवदनास्त्यक्तप्रहरणाश्च संतपतावत्यर्थं तमिहैव स्थिताः ॥ संप्रति तु इतोदिशः प्रति पलायते तत्तु त्रासात्सां

अथाब्रवीद्वानरेन्द्रः सुग्रीवः पुत्रमंगदं ॥ नानिमित्तमिदं मन्ये भवितव्यं भयेन तु ॥ ४ ॥ विषण्णवदनात्येतेत्यक्तप्रहरणादिशः ॥ पलायते च हरयस्त्रासादुत्फुल्ललोचनाः ॥ ५ ॥ अन्योन्यस्य नलज्जंतेन निरीक्षंति पृष्ठतः ॥ विप्रकर्षंति चान्योन्यं पतितं लंघयंति च ॥ ६ ॥ एतस्मिन्नंत रेवीरोगदापाणिर्विभीषणः ॥ सुग्रीवं वर्धयामास राघवं च जयाशिषा ॥ ७ ॥ विभीषणं च सुग्रीवो दृष्ट्वा वानरभीषणं ॥ ऋक्षराजं महात्मानं समीपस्थमुवाच ह ॥ ८ ॥ विभीषणोयं संप्राप्तोयं दृष्ट्वा वानरर्षभाः ॥ द्रवंत्यागतं संत्रासारावणात्मजशंकया ॥ ९ ॥ शीघ्रमेतान्सुसंत्रस्ता न्यदुधाविप्रधावितान् ॥ पर्यवस्थापयस्व्याहिविभीषणमुपस्थितं ॥ १० ॥ सुग्रीवेणैव मुक्तस्तु जांबवानृक्षपार्थिवः ॥ वानरान्सांत्वयामास सन्निवर्त्य प्रधावतः ॥ ११ ॥ ते निवृत्ताः पुनः सर्वे वानरास्त्यक्तसाध्वसाः ॥ ऋक्षराजवचः श्रुत्वा तं च दृष्ट्वा विभीषणम् ॥ १२ ॥ विभीषणस्तुरामस्य दृष्ट्वा गात्रं शरैश्चितं ॥ लक्ष्मणस्य तु धर्मात्मा बभूव व्यथितस्तदा ॥ १३ ॥ जलक्लिन्नेन हस्तेन तयोर्नेत्रे विमृज्य च ॥ शोकसंपीडितमनारुरोद विललाप च ॥ १४ ॥ इमौ तौ सत्वसंपन्नौ विक्रान्तौ प्रियसंयुगौ ॥ इमामवस्थांगमितौ राक्षसैः कूटयोधिभिः ॥ १५ ॥ अतदपुत्रेण चैतेन दुष्पुत्रेण दुरात्मना ॥ राक्षस्याजिह्वया बुद्ध्या वंचिता वज्रविक्रमौ ॥ १६ ॥

प्रतिकादेव नान्यथेत्यर्थः

॥ ५ ॥ नलज्जंते शूरगहिते पलायने क्रियमाणे नलज्जां प्राप्नुवंतीत्यर्थः ॥ पृष्ठतः वर्तमानपदार्थानिति शेषः ॥ विप्रकर्षंति ॥ पलायनप्रतिरोधकानिति शेषः ॥ ६ ॥ वर्धयामास विजयी भवेति वचनेनेति भावः ॥ ७ ॥ वानरभीषणं वानराणां भयनिमित्तं ॥ ८ ॥ ९ ॥ पर्यवस्थापय प्रतिष्ठापय ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ लक्ष्मणस्य तु लक्ष्मणस्य च ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥